

SURI NOÉMI*

Gondolatok az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzésről, a követelésbehajtás legújabb alternatív eszközéről

I. Az európai biztosítási intézkedés mellett szóló érvek

Az Európai Unióban 2017. január 18-tól alkalmazandó az Európai Parlament és a Tanács 655/2014/EU rendelete (2014. május 15.) a polgári és kereskedelmi ügyekben a tagállamközi követelésbehajtás megkönnyítése érdekében az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának létrehozásáról¹ (a továbbiakban: „számlazárolási rendelet”). A rendelet egy olyan uniós eljárást létrehozását célozta meg, amely lehetővé teszi a hitelező számára, hogy ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzéshez (a továbbiakban: „európai számlazárolási végzés” vagy „végzés”) jusson, amely megakadályozza, hogy az adós által vagy az adós nevében valamely tagállamban vezetett bankszámlán tartott pénzeszközöknek a végzésben megállapított összeghatárig történő átutalása vagy felvétele veszélyeztesse a hitelező követelésének későbbi érvényesítését.

A számlazárolási rendelet (5) Preambulum bekezdésében arra mutat rá, hogy valamennyi tagállamban léteznek biztosítási intézkedések, azonban ezen intézkedések elrendelésének feltételei és végrehajtásuk hatékonysága között jelentős eltérések mutathatók ki. További problémát jelenthet a hitelező számára, ha több, különböző tagállamban vezetett számla zárolására törekszik. Ezért merült fel az igény egy olyan uniós eljárás létrehozására, amely lehetővé teszi a bankszámlákon tartott pénzeszközök hatékony és gyors zárolását tagállamközi ügyekben.

A tanulmány a *sui generis* jogintézmény kritikai szempontú vizsgálatát végzi el. A rendelet szabályainak elemzése mentén górcső alá veszi az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés útján történő igényérvényesítés hatékonyságának eszközeit a határon átnyúló követelésbehajtás terén. A hatékonyság fokmérőjeként a vizsgálat tárgyát nemcsak a követelések kikényszeríthetőségének gyorsaságának (határidők által biztosított gyorsított eljárás lehetősége) és az eljárások költségvonzatának (költségkedvezmények) elemzésére alapozom (minél gyorsabb és költséghatékonyabb követelésbehajtás elsődleges szempontja), hanem a kutatási

* adjunktus, PPKE Jog- és Államtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszék

¹ Az Európai Unió Hivatalos Lapja L 189/59, 2014. 6. 27.

feladatban az eljárásjogi garanciák jelenlegi védelmi szintjének (párhuzamos eljárások indíthatóságának kiküszöbölése, jogorvoslatok biztosítása) feltárására is törekszem.

II. Az igényérvényesítés hatékonyságának eszközei

A számlázárolási rendelet alapján a bíróság a „meglepetéshatás” elérése céljából nem hallgathatja meg az adóst,² az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kibocsátására a hitelező egyoldalú kérelmére, nemperes eljárás keretében kerül sor. E szabály értékelése során *Hideg Milán István* arra mutat rá, hogy „[...] így nem érvényesülhetnek maradéktalanul a tisztességes tárgyaláshoz való jog követelményei, sérül a kontradiktórius eljárás elve”³. Álláspontom szerint e tézis vitatható. A tagállami biztosítási intézkedések meghozatalára elsődlegesen nemperes eljárások keretében kerülhet sor, amelyeknek sajátossága, hogy főszabály szerint nem kontradiktórius eljárások. Ettől függetlenül ezen eljárásokban nem állapítható meg jogsértés, hiszen főszabály szerint nem is írható elő követelményként a tisztességes tárgyaláshoz való jog biztosítása. A biztosítási intézkedések célja a követelés későbbi időpontban történő kielégítését lehetővé tévő feltételeknek a megteremtése és biztosítása. Ezen intézkedések hatékonyságát aknázná alá az alperes eljárás keretében történő értesítése vagy meghallgatása.

Az európai számlázárolási végzés egy alternatív biztosítási eszköz a hitelezők számára a tagállami biztosítási intézkedések mellett. A számlázárolási rendelet tárgyi hatálya a tagállamközi polgári és kereskedelmi ügyekben érvényesített pénzkövetelésekre terjed ki, értékhatárra tekintet nélkül. A számlázárolási rendelet – hasonlóan valamennyi uniós nemperes eljárás keretében biztosított igényérvényesítési eszközhöz⁴ – formanyomtatványon nyugvó írásbeli eljárást szabályoz, melyben mind a kérelem, mind a végzés tartalma taxatív meg határozott. Az eljárás nyelvére az alapügyben joghatósággal rendelkező bíróság által elfogadott nyelv (nyelvek) az irányadó(k).

A hitelező két esetben jogosult az eljárás megindítására: a) azt megelőzően, hogy az ügy érdemében eljárást kezdeményez valamely tagállamban az adóssal szemben, vagy ezen eljárás bármely szakaszában a határozat meghozataláig, illetve a perbeli egyezség jóváhagyásáig vagy megkötéséig; vagy b) azt követően, hogy valamely tagállamban olyan bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve olyan perbeli egyezsége jutott, amelynek értelmében az adós köteles megfizetni a hitelező követelését. Eltérően a polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés keretében elfogadott többi jogforrástól, a számlázárolási rendelet által szabályozott eljárásban a kérelem tárgyában eljáró bíróság hatásköre nem csak a kérelem formai szempontú vizsgálatára korlátozódik, hanem a 9. cikk a tagállami eljárásjog keretei között megteremti a bizonyításvétel lefolytatásának lehetőségét.⁵

² Lásd számlázárolási rendelet 11. cikkét.

³ HIDEG MILÁN ISTVÁN: *Adósvédelem az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés eljárásában*. Gazdaság és Jog, 2020/2. 17. p.

⁴ Lásd Az Európai Parlament és a Tanács 1896/2006/EK rendelete (2006. december 12.) az európai fizetési meghagyásos eljárás létrehozásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2006.12.30 L 399/1. szám, illetve az Európai Parlament és a Tanács 805/2004/EK rendelete a nem vitatott követelések végrehajtásáról. Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2004. 04. 30. L143/15.

⁵ Továbbá a rendelet 9. cikkének (2) bekezdése kifejezetten teret enged a hitelező, illetve a hitelező tanúinak szóban történő meghallgatásának videokonferencia vagy más kommunikációs technológia segítségével is.

A végzés kibocsátására rendelt határidő attól függően alakul, hogy a hitelező az alapügyben bírósági határozathoz vagy egyéb közokirathoz jutott-e vagy sem: Ha a hitelező még nem jutott bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve perbeli egyezsége, akkor a bíróságnak a kérelem hitelező általi előterjesztését követő tizedik munkanap végéig, ha bírósági határozathoz vagy közokirathoz, illetve perbeli egyezsége jutott, akkor a kérelem előterjesztését követő ötödik munkanap végéig határozatot kell hoznia.

Az európai számlázárolási végzés kibocsátásához és végrehajtásához kapcsolódó díjak és költségek megállapítását a rendelet a tagállami jog hatálya alá rendelte. Annak érdekében, hogy valódi alternatívája lehessen a tagállami biztosítási intézkedéseknek, a rendelet 42. cikke rögzíti, hogy a számlázárolási végzés beszerzésére vonatkozó eljárás illetéke nem lehet magasabb, mint az egyenértékű tagállami végzés beszerzésének az illetéke. E szabály a jogorvoslati eljárásokra nézve is irányadónak tekintendő. Magyarországon az eljárás illetéke, illetve díja attól függően alakul, hogy a számlázárolási végzést közjegyző vagy bíróság bocsátja ki. A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény 55. § (1) bekezdése szerint *a biztosítási intézkedés elrendelése iránti kérelem előterjesztéséért a Magyar Országos Közjegyzői Kamara részére díjat kell fizetni*, amelynek mértéke a díjalap 1%-a, de legalább 5000 Ft, legfeljebb 30 000 Ft. Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: „Illetéktv.”) 42. § (1) bekezdés d) pontja alapján a bíróság által elrendelt végrehajtási eljárásban az illeték mértéke 1% (de legalább 5000 Ft, legfeljebb 350 000 Ft), ha pedig a végrehajtás foganatosítása a törvényszéki végrehajtó feladatkörébe tartozik, úgy 3% (de legalább 8000 Ft, legfeljebb 15 000 Ft).⁶ A számlázárolási végzés kibocsátására irányuló eljárásban nem kötelező a jogi képviselőt, ugyanakkor a 41. cikk alapján az egyes jogorvoslati eljárásokban a tagállami jogszabályok ügyvédkényszert írhatnak elő.

A számlázárolási végzés elismerése és végrehajtása automatikusan történik valamennyi tagállamban, a végrehajthatóvá nyilvánítási eljárás megkövetelése nélkül. A rendelet annak ellenére, hogy a végrehajtásra a végrehajtás helye szerinti állam jogát rendeli alkalmazni, mind a végrehajtó hatóság, mind a bankok, sőt még a hitelező számára is kötelezettségeket határoz meg. A végrehajtás eredményességét különösen biztosító szabály a „késelem nélküli eljárás” követelménye [23. cikk (2) bekezdés].

III. Az eljárásjogi védelmi mechanizmusok

Schweighardt Zsanett álláspontja szerint „a rendelet a fegyveregyenlőség elve alapján egyensúlyba hozza a hitelezőnek a végzés beszerzéséhez fűződő érdekét és az adósnak a visszaélések elkerüléséhez fűződő érdekét.”⁷ A számlázárolási rendelet önálló fejezetben (4. fejezet), részletgazdag szabályozással törekszik biztosítani a hitelezővédelem eljárásjogi garanciáinak érvényesülését. Megítélésem szerint az egyes jogorvoslatok három cso-

⁶ A European Justice oldalán valamennyi tagállamra nézve hozzáférhetők a számlázárolási végzés kibocsátására irányadó eljárási díjak és illetékek. https://e-justice.europa.eu/content_european_account_preservation_order-379-de-hu.do?member=1 [letöltés ideje: 2021. 05. 24.]

⁷ SCHWEIGHARDT ZSANETT: *Tagállamközi követelésbehajtás - ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés*. Európai Jog, 2018/3. 4. p.

portba oszthatók: i.) a számlázárolási végzéssel szemben az adós rendelkezésére álló jogorvoslatok (34. cikk); ii.) a számlázárolási végzés végrehajtásával szemben az adós rendelkezésére álló jogorvoslatok (35.cikk); iii.) az adós és a hitelező rendelkezésére álló egyéb jogorvoslatok (36.cikk). A számlázárolási végzéssel szemben az adós rendelkezésére álló jogorvoslati eljárások a számlázárolási végzés visszavonására vagy módosítására irányulnak. Ezen jogorvoslati eljárásokban a hatóságnak azt kell vizsgálnia, hogy a számlázárolási végzés kibocsátása a forma, a tartalom, a határidő, a nyelv (fordítás), a kézbesítési rendelet által előírányozott szabályoknak megfelelően történt-e. Ahogyan arra *Hideg Milán* rámutat, ezen jogorvoslati eljárásokban az adósnak a kérelem előterjesztése körében nincs indokolási kötelezettsége.⁸

A számlázárolási végzés végrehajtásával szembeni jogorvoslatok a végrehajtás korlátozására vagy megszüntetésére irányulhatnak. A végrehajtás korlátozásának van helye, ha a végrehajtás olyan pénzeszköze irányul, mely a végrehajtás helye szerinti tagállam joga alapján a lefoglalás alól mentesített összeg. A végrehajtás megszüntetését alapozhatja meg, ha a zárt bankszámla nem tartozik a rendelet hatálya alá, vagy a végrehajtását megtagadták a végrehajtás helye szerinti tagállamban, továbbá a bírósági határozat végrehajthatóságát az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban felfüggesztették, illetve a közrendi klauzula (*ordre public*) esete.

A jogorvoslatok harmadik csoportjába tartozó eljárásokat mind az adós, mind a hitelező önállóan, illetve közösen is jogosult kezdeményezni. A számlázárolási végzés módosításának vagy visszavonásának van helye, ha a végzés kibocsátásának alapjául szolgáló körülmények megváltoztak, vagy ha a felek megegyeztek a követelés rendezéséről.

Az adósvédelem további eszközének tekinthető a hitelező felelősségére előírányozott szigorú szabályok. A hitelező teljes kártérítésre kötelezhető, ha neki felróható okból a végzés kibocsátásával az adósnak kárt okozott (13. cikk).

Ahogyan arra *Mészáros Pál Emil* is rámutat, a rendeletnek nem az a célja, hogy az adós teljesítését ellehetetlenítse. Ezért a szabályozás a fenti jogorvoslatokon túl módot ad arra, hogy az adós megfelelő alternatív biztosíték nyújtása esetén kérhesse a zárt pénzeszközök felszabadítását. A megfelelő alternatív biztosíték fogalmának értelmezésére a végzést kibocsátó bíróság tagállamának jog lesz az irányadó.⁹

Továbbá kiemelhető még az iratok fordításának kötelezettsége. Amennyiben az adós részére kézbesítendő iratokat nem az adós lakóhelye, illetve székhelye szerinti tagállam hivatalos nyelvén, vagy az adós által értett más nyelven állították ki, az iratok kézbesítése során fordítást vagy átiratot kell csatolni.

IV. A K.H.K. kontra B.A.C. és E.E.K. ügy jelentősége

A rendelet alkalmazása óta eltelt közel négy év alatt az Európai Unió Bíróságához két ügyben fordultak előzetes döntéshozatali eljárás keretében az uniós jogforrás és a tagállami jog egymáshoz való viszonyának értelmezése miatt. Az alfejezet tárgya a C-555/18.

⁸ HIDEG 2020, 21. p.

⁹ MÉSZÁROS PÁL EMIL: *Ideiglenes intézkedések az európai polgári eljárásjogban és a „nem tagállami” ideiglenes számlázárolást elrendelő végzés.* Európai Jog, 2018/3. 13. p.

sz. K.H.K. kontra B.A.C. és E.E.K. ügyben hozott EuB ítélet, s az előzetes döntéshozatali eljárás keretében felmerült kérdések vizsgálata.

Az alapeljárás felperese a Sofiyski rayonon sad (szófia kerületi bíróság, Bulgária) III. polgári jogi részlegének 155. tanácsa előtt a GPK¹⁰ 410. cikke alapján fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet nyújtott be az adósokkal szemben, akik egyetemlegesen voltak kötelesek a 2017. október 20-i adásvételi előszerződés és annak módosítása alapján fennálló előlegnek megfelelő és ahhoz kapcsolódóan 2018. március 2-től a követelt összeg végleges megfizetéséig érvényes törvényes kamatokkal növelt összegnek a részére történő megfizetésére.¹¹ 2018. április 5-én a kérdést előterjesztő bíróság a GPK 410. cikke alapján fizetési meghagyást kibocsátó végzést hozott, melyet 2018. április 18-án küldtek el az adósok szófiai (Bulgária) címére. Az értesítéseket visszaküldték a feladónak, mivel a kötelezetteket nem találták a megadott címeken. Ezzel párhuzamosan az alapeljárás felperese a rendelet 8. cikkére hivatkozással a bíróságnál az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kibocsátására irányuló kérelmet terjesztett elő. Kérelmében előadta, hogy az adósok elhagyták Bulgáriát, Svédországban tartózkodnak, így az adósok által Svédországban tartott bankszámlákkal összefüggésben ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzést bocsásson ki a részére.

A bolgár bíróság által kibocsátott fizetési meghagyás az ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kibocsátására irányuló kérelem előterjesztésének időpontjában nem emelkedett jogerőre, vagyis a származási államban nem volt végrehajtható. A Sofiyski rayonon sad (szófia kerületi bíróság) az előtte folyamatban levő eljárást felfüggesztette, és az Európai Unió Bíróságához fordult előzetes döntéshozatal céljából.

Az eldöntendő jogkérdés annak tisztázására irányult, hogy a pénzkövetelésre vonatkozó és még nem jogerős fizetési meghagyás a [655/2014 rendelet] 4. cikkének 10. pontja szerinti közokiratnak minősül-e? Vagyis egy még nem jogerős tagállami fizetési meghagyás alapján lehetséges-e ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kibocsátása?

A 655/2014 rendelet 4. cikkének 8–10. pontja határozza meg azt, hogy mely „bíróági határozat”, „perbeli egyezség” és „közokirat” alapozhatja meg ideiglenes számlázárolást elrendelő európai végzés kibocsátását. E rendelkezések nem érintik a végrehajthatóság kérdését. A rendelet (14) Preambulum bekezdése szerint „A számlázárolási végzés kibocsátási feltételeinek megfelelő egyensúlyt kell teremteniük a hitelezőnek a végzés beszerzéséhez fűződő érdeke és az adós azon érdeke között, hogy ne kerüljön sor visszaélésre a végzéssel kapcsolatban.” Az ügyben eljáró főtanácsnok az indítványának¹² 68. és 69. pontjában arra mutatott rá, hogy a hitelező által szerzett, az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban nem végrehajtható okirat bírósági határozatként vagy közokiratként történő elfogadása sértené a hitelező és az adós közötti érdekegyensúlyt.

A bíróság a jogkérdés eldöntése során a rendelet (20) preambulumban bekezdésére alapozta állásfoglalását, amely előírja, hogy az adós bankszámláira vonatkozó információk iránti kérelmet többek között végrehajtható okirat birtokában lehet benyújtani. Az ilyen

¹⁰ A bolgár polgári perrendtartás.

¹¹ Az ítélet 19. pontja.

¹² M. Szpunar főtanácsnok indítványa, az ismertetés napja: 2019. július 29. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/PDF/?uri=CELEX:62018CC0555&qid=1620802552094&from=HU> [letöltés ideje: 2021. 05. 12.]

kérelem kivételesen alapulhat nem végrehajtható okiraton, kizárólag akkor, ha bizonyos szigorúbb feltételek teljesülnek.

Az EuB határozatában arra mutatott rá, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a határokon átnyúló követelésbehajtás megkönnyítése érdekében ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés létrehozásáról szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre irányuló javaslat [COM(2011) 445 végleges] megkülönböztette egyrészt azt az esetet, amikor a hitelező már a végrehajtás helye szerinti tagállamban végrehajtható bírósági határozattal, perbeli egyezséggel vagy közokirattal rendelkezik, másrészt pedig azt az esetet, amikor a hitelező még nem indított az ügy érdemében bírósági eljárást, vagy ha az adóssal szemben az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajtható okiratot szerzett, azonban azt a végrehajtás helye szerinti tagállamban még nem nyilvánították végrehajthatóvá.

Vagyis a 655/2014 rendelet előkészítő munkálatainak elemzéséből arra a következtetésre lehet jutni, hogy a számlazárolási végzés alapja kizárólag olyan bírósági határozat, „perbeli egyezés” vagy „közokirat” lehet, amely az eredeti eljárás helye szerinti tagállamban végrehajtható.

A fentebb ismertetett jogesetnek a polgári és igazságügyi együttműködés keretében elfogadott jogforrások körében két szempontból van relevanciája. Egyrészt a Bíróság jogértelmező hatáskörében eljárva tisztázta, hogy az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés kibocsátásának feltétele jogerős és legalább a származási államban végrehajtható határozat, perbeli egyezés vagy közokirat, amennyiben a jogosult a követelés érvényesítése érdekében a származási államban eljárást indított.

Másodszorban közvetetten az is deklarálásra került, hogy mind polgári peres, mind nemperes eljárásban hozott határozat egyaránt megalapozhatja az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés eljárásának alkalmazhatóságát.

V. Összegzés

Az európai polgári eljárásjog hatálya alá sorolható ún. első generációs, mára már klaszszikusnak tekinthető rendeletek és irányelvek mindegyike olyan lejárt követelések esetén biztosított akár peres, nemperes vagy alternatív úton igényérvényesítési mechanizmust, ahol a szerződéses kötelezettség önkéntes teljesítése elmaradt. Mára az európai jogalkotó már nemcsak a tényleges teljesítés elmaradása vagy késlekedése miatt bekövetkezett joghátrányt kívánja utólag uniós szinten szankcionálni, illetve a teljesítést közhatalmi eszközökkel utóbb kikényszeríttetni, hanem már a fenyegető fizetéseképtelenség szakaszában *sui generis* biztosítási intézkedések megteremtésével, illetve a megelőző szerkezetátalakítási eljárások előtérbe helyezésével igyekszik biztosítani a jogügyletek jövőbeni szerződés szerinti vagy átütemezett tényleges teljesülését/teljesítését. Az ideiglenes számlazárolást elrendelő európai végzés fentebb bemutatott jellemzőinek köszönhetően véleményem szerint egy újabb hatékony igényérvényesítési eszköz áll a hitelező (jogosult) kezében a határon átnyúló követelésbehajtás terén.